

EUROPEJSKI INSPEKTOR OCHRONY DANYCH

Streszczenie opinii Europejskiego Inspektora Ochrony Danych na temat wniosku dotyczącego decyzji Rady w sprawie zawarcia Umowy handlowej dotyczącej zwalczania obrotu towarami podrobionymi między Unią Europejską i jej państwami członkowskimi, Australią, Kanadą, Japonią, Republiką Korei, Meksykańskimi Stanami Zjednoczonymi, Królestwem Marokańskim, Nową Zelandią, Republiką Singapuru, Konfederacją Szwajcarską i Stanami Zjednoczonymi Ameryki

(Wersja skrócona. Pełna wersja niniejszej opinii dostępna jest w językach angielskim, francuskim i niemieckim na stronie internetowej EIOD pod adresem: <http://www.edps.europa.eu>)

(2012/C 215/08)

I. Wprowadzenie

I.1. Proces legislacyjny UE w sprawie ACTA

1. Dnia 24 czerwca 2011 r. Komisja przedstawiła wniosek dotyczący decyzji Rady w sprawie zawarcia Umowy handlowej dotyczącej zwalczania obrotu towarami podrobionymi (dalej zwanej „ACTA” lub „Umową”) między Unią Europejską i jej państwami członkowskimi, Australią, Kanadą, Japonią, Republiką Korei, Meksykańskimi Stanami Zjednoczonymi, Królestwem Marokańskim, Nową Zelandią, Republiką Singapuru, Konfederacją Szwajcarską i Stanami Zjednoczonymi Ameryki ⁽¹⁾.

2. Celem Umowy jest rozwiązanie problemu egzekwowania praw własności intelektualnej przez wypracowanie wspólnego stanowiska w kwestii egzekwowania tych praw i ułatwienie współpracy międzynarodowej. W rozdziale II ujęto kwestię środków w kilku obszarach prawa, a mianowicie w obszarze dochodzenia i egzekwowania praw w postępowaniu cywilnym (sekcja 2), w obszarze środków stosowanych przy kontroli granicznej (sekcja 3), dochodzenia i egzekwowania praw w postępowaniu karnym (sekcja 4) oraz dochodzenia i egzekwowania praw własności intelektualnej w środowisku cyfrowym (sekcja 5). W rozdziale III ujęto kwestię środków służących udoskonaleniu praktyk w zakresie dochodzenia i egzekwowania, natomiast rozdział IV dotyczy współpracy międzynarodowej.

3. Rada jednomyślnie przyjęła ACTA ⁽²⁾ w grudniu 2011 r., natomiast dnia 26 stycznia 2012 r. Umowa została podpisana przez Komisję Europejską i 22 państwa członkowskie ⁽³⁾. Zgodnie z art. 40 Umowy, ACTA wejdzie w życie po jej ratyfikacji przez sześć państw będących jej sygnatariuszami. Aby umowa mogła wejść w życie na zasadzie wspólnotowego dorobku prawnego, musi być ratyfikowana przez UE, co oznacza zatwierdzenie jej przez Parlament Europejski w ramach procedury zgody mającej zastosowanie do międzynarodowych umów handlowych ⁽⁴⁾ oraz ratyfikowanie jej przez państwa członkowskie w drodze procedur konstytucyjnych tych państw. Parlament Europejski planuje przeprowadzić głosowanie nad ACTA w 2012 r. na posiedzeniu plenarnym.

I.2. Sytuacja ACTA w UE

4. W ciągu ostatnich miesięcy w kwestii ACTA wyrażano coraz większe obawy ⁽⁵⁾. W związku z tym dnia 22 lutego 2012 r. Komisja zapowiedziała zamiar skierowania Umowy do zaopiniowania

⁽¹⁾ Wniosek Komisji dotyczący decyzji Rady w sprawie zawarcia Umowy handlowej dotyczącej zwalczania obrotu towarami podrobionymi między Unią Europejską i jej państwami członkowskimi, Australią, Kanadą, Japonią, Republiką Korei, Meksykańskimi Stanami Zjednoczonymi, Królestwem Marokańskim, Nową Zelandią, Republiką Singapuru, Konfederacją Szwajcarską i Stanami Zjednoczonymi Ameryki, COM(2011) 380 wersja ostateczna.

⁽²⁾ Ostatnia wersja Umowy zatwierdzona przez Radę z dnia 23 sierpnia 2011 r. dostępna jest pod adresem: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/11/st12/st12196.en11.pdf>

⁽³⁾ Umowy nie podpisały jeszcze Niemcy, Cypr, Estonia, Niderlandy i Słowacja.

⁽⁴⁾ Zgodnie z art. 218 ust. 6 TFUE.

⁽⁵⁾ Zob. m.in.: <http://euobserver.com/9/115043>; <http://euobserver.com/871/115128>; https://www.bfdi.bund.de/bfdi_forum/showthread.php?3062-ACTA-und-der-Datenschutz, <http://www.bbc.co.uk/news/technology-17012832>

przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej⁽⁶⁾. Procedurę taką przewiduje art. 218 ust. 11 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE)⁽⁷⁾.

5. Dnia 4 kwietnia 2012 r. Komisja zdecydowała o skierowaniu do Trybunału Sprawiedliwości następującego pytania: „Czy Umowa handlowa dotycząca zwalczania obrotu towarami podrobionymi (ACTA) jest zgodna z europejskimi traktatami, zwłaszcza z Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej?”⁽⁸⁾. W przypadku negatywnej opinii Trybunału, art. 218 ust. 11 TFUE stanowi, że „przewidywana umowa nie może wejść w życie, chyba że nastąpi jej zmiana lub rewizja traktatów”.

6. Fakt skierowania Umowy do Trybunału Sprawiedliwości przez Komisję nie skutkuje jednak automatycznym zawieszeniem procedury zgody, która aktualnie toczy się w Parlamencie Europejskim. Po omówieniu sprawy w Komisji Handlu Międzynarodowego w Parlamencie Europejskim postanowiono, że głosowanie nad Umową odbędzie się zgodnie z przewidywanym harmonogramem⁽⁹⁾.

I.3. Uzasadnienie drugiej opinii EIOD na temat ACTA

7. W lutym 2010 r. EIOD z własnej inicjatywy wydał opinię, aby zwrócić uwagę Komisji na aspekty dotyczące prywatności i ochrony danych, które należy uwzględnić w negocjacjach w sprawie ACTA⁽¹⁰⁾. Choć negocjacje były poufne, to na podstawie przesłanek można było wywnioskować, że ACTA przewiduje środki egzekwowania prawa w internecie wpływające na prawo do ochrony danych, w szczególności środki w postaci mechanizmu odłączania od internetu po trzech ostrzeżeniach⁽¹¹⁾.

8. EIOD skoncentrował wówczas swoją analizę na zgodności środka tego rodzaju z prawem i na jego proporcjonalności, stwierdzając, że wprowadzenie w ACTA środka, który skutkowałby masowym nadzorem nad działaniami użytkowników internetu, naruszałoby prawa podstawowe UE, zwłaszcza prawo do prywatności i ochrony danych, chronione na podstawie art. 8 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz art. 7 i 8 Karty praw podstawowych UE⁽¹²⁾. Ponadto EIOD podkreślił potrzebę wprowadzenia środków zabezpieczających w odniesieniu do międzynarodowej wymiany danych osobowych w celu egzekwowania praw własności intelektualnej.

9. W związku z udostępnieniem proponowanego tekstu porozumienia ACTA⁽¹³⁾, EIOD uznał za stosowne wydanie drugiej opinii na temat tej Umowy, aby ocenić niektóre z jej postanowień z punktu widzenia ochrony danych, dostarczając tym samym konkretnej ekspertyzy, którą będzie można uwzględnić w procesie ratyfikacji. EIOD z własnej inicjatywy przyjął więc niniejszą opinię w oparciu o art. 41 ust. 2 rozporządzenia (WE) nr 45/2001 w celu dostarczenia Komisji wytycznych dotyczących aspektów prywatności i ochrony danych będących przedmiotem ACTA.

(Wersja skrócona. Pełna wersja niniejszej opinii dostępna jest w językach angielskim, francuskim i niemieckim na stronie internetowej EIOD pod adresem: <http://www.edps.europa.eu>)

⁽⁶⁾ Oświadczenie komisarza Karela De Guchta w sprawie ACTA (Umowy handlowej dotyczącej zwalczania obrotu towarami podrobionymi), <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/12/128>

⁽⁷⁾ Artykuł 218 ust. 11 TFUE stanowi, że „[p]aństwo członkowskie, Parlament Europejski, Rada lub Komisja mogą uzyskać opinię Trybunału Sprawiedliwości w sprawie zgodności przewidywanej umowy z traktatami. W przypadku negatywnej opinii Trybunału, przewidywana umowa nie może wejść w życie, chyba że nastąpi jej zmiana lub rewizja traktatów”. Zgodnie z art. 107 ust. 2 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości „opinia może dotyczyć nie tylko kwestii zgodności danej umowy z postanowieniami traktatów, ale również kompetencji Unii lub jej instytucji do zawarcia takiej umowy”.

⁽⁸⁾ <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/12/354&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

⁽⁹⁾ Zob. <http://www.neurope.eu/article/parliament-halts-sending-acta-court-justice>

⁽¹⁰⁾ Opinia Europejskiego Inspektora Ochrony Danych na temat bieżących negocjacji Unii Europejskiej w sprawie Umowy handlowej dotyczącej zwalczania obrotu towarami podrobionymi (ACTA), Dz.U. C 147 z 5.6.2010, s. 1.

⁽¹¹⁾ Systemy „polityki odłączania od internetu po trzech ostrzeżeniach” czy „progresywnej reakcji” umożliwiają właścicielom praw autorskich monitorowanie użytkowników internetu i identyfikowanie domniemanych sprawców naruszenia praw autorskich. Po skontaktowaniu się z dostawcą usług internetowych domniemanego sprawcy naruszenia, dostawca ten ostrzeżałby użytkownika zidentyfikowanego jako sprawca, a po trzech ostrzeżeniach użytkownikowi zostałby odebrany dostęp do internetu.

⁽¹²⁾ Karta praw podstawowych Unii Europejskiej, Dz.U. C 303 z 14.12.2007, s. 1.

⁽¹³⁾ Porównaj: przypis 3.

II. Wnioski

67. EIOD zgadza się z uzasadnionym dążeniem do egzekwowania praw własności intelektualnej w kontekście międzynarodowym, zwraca jednak uwagę na konieczność zapewnienia właściwej równowagi między postulatami dotyczącymi ochrony tych praw a prawem do prywatności i ochrony danych.

68. EIOD podkreśla, że środków przewidzianych w celu skuteczniejszego egzekwowania praw własności intelektualnej nie można wprowadzać kosztem naruszenia podstawowych praw i wolności osób fizycznych w kwestii zachowania prywatności, ochrony danych oraz wolności wyrażania opinii, jak również innych praw, takich jak domniemanie niewinności i prawo do skutecznej ochrony sądowej.

69. Wiele środków przewidzianych w Umowie w kontekście egzekwowania praw własności intelektualnej w środowisku cyfrowym wiązałoby się z monitorowaniem zachowania użytkowników internetu i ich łączności elektronicznej. Środki te w dużym stopniu naruszają sferę prywatną osób fizycznych, w związku z czym ich nieprawidłowe wdrożenie może skutkować naruszeniem praw i wolności takich osób, między innymi prawa do zachowania prywatności, ochrony danych oraz do zachowania poufności komunikacji.

70. Należy dopilnować, aby środki egzekwowania prawa w internecie wdrażane w UE wskutek wejścia w życie ACTA były środkami koniecznymi do realizacji celu, jakim jest egzekwowanie praw własności intelektualnej, oraz by były one proporcjonalne względem tego celu. EIOD podkreśla, że środki prowadzące do przypadkowego i powszechnego monitorowania zachowania użytkowników internetu lub ich łączności elektronicznej w związku z drobnym naruszeniem, na małą skalę i nienastawionym na zysk, są nieproporcjonalne i niezgodne z art. 8 EKPC, art. 7 i 8 Karty praw podstawowych oraz z dyrektywą o ochronie danych.

71. Ponadto EIOD ma konkretne uwagi do niektórych postanowień Umowy, a mianowicie:

- Umowa jest niejasna, jeśli chodzi o zakres środków egzekwowania prawa w środowisku cyfrowym przewidzianych w art. 27, jak również nie precyzuje, czy środki takie są ukierunkowane jedynie na przypadki naruszenia praw własności intelektualnej na szeroką skalę. Niedostatecznie precyzyjnie definiuje się pojęcie „skali handlowej” w art. 23 Umowy oraz nie wyklucza się wyraźnie z zakresu Umowy czynów popełnianych przez użytkowników prywatnych do celów osobistych i nienastawionych na zysk,
- pojęcie „właściwych organów” uprawnionych do wydawania nakazów na mocy art. 27 ust. 4 Umowy jest zbyt ogólne i nie daje wystarczającej pewności, że dane osobowe domniemanych sprawców naruszenia ujawnianoby wyłącznie pod kontrolą organów sądowych. Niewystarczające są też warunki, jakie muszą spełnić posiadacze praw, którym przyznawano by prawo do powzięcia informacji na podstawie takiego nakazu. Taki brak pewności może mieć szczególne skutki w przypadku wniosków kierowanych przez zagraniczne „właściwe organy” do dostawców usług internetowych w UE,
- wiele dobrowolnych środków w ramach współpracy w obszarze egzekwowania prawa, które wdrażano by na podstawie art. 27 ust. 3 Umowy, wiązałoby się z przetwarzaniem danych osobowych przez dostawców usług internetowych, co wychodzi poza zakres działań dopuszczonych na mocy prawa UE,
- Umowa nie zawiera dostatecznych ograniczeń i środków zabezpieczających w odniesieniu do wdrożenia środków, które skutkowałyby monitorowaniem łączności elektronicznej na szeroką skalę. W szczególności nie przewiduje środków zabezpieczających, takich jak przestrzeganie prawa do prywatności i ochrony danych, prawa do skutecznej ochrony sądowej i sprawiedliwości proceduralnej oraz przestrzeganie zasady domniemania niewinności.

Sporządzono w Brukseli dnia 24 kwietnia 2012 r.

Giovanni BUTTARELLI
Zastępca Europejskiego Inspektora Ochrony
Danych